

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 25. toukokuuta 2022
(OR. fr)

9523/22

SOC 315
EMPL 210
ANTIDISCRIM 52
EDUC 194
SAN 319
ECOFIN 509
GENDER 70
JAI 759
COMPET 407
DIGIT 106

ILMOITUS

Lähettiläjä:	Puheenjohtajavaltio
Vastaanottaja:	Pysyvien edustajien komitea / Neuvosto
Asia:	Vammaisten henkilöiden työllisyys – <i>Periaatekeskustelu</i>

Valtuuskunnille toimitetaan oheisena puheenjohtajavaltion valmisteluasiakirja edellä mainitusta aiheesta TSTK-neuvoston 16. maaliskuuta 2022 pidettävää istuntoa varten.

Periaatekeskustelu: Vammaisten henkilöiden pääsy työmarkkinoille

Tausta-asiakirja

Arvioiden mukaan viidenneksellä EU:n väestöstä (eli tällä hetkellä lähes 87 miljoonalla ihmisellä) on jonkinlainen vamma. Euroopan unioni ja kaikki sen jäsenvaltiot ovat vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen, jäljempänä 'vammaisyleissopimus', osapuolia. Tämä tärkeä sopimus, joka tuli EU:n osalta voimaan tammikuussa 2011, on ollut perustana useille strategioille, kuten vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevalle EU:n strategialle 2021–2030, jonka taustalla on Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari¹.

Viime vuosikymmeninä saavutetusta edistyksestä huolimatta vammaisten henkilöiden oikeuksien ja riippumattomuuden toteutuminen kohtaa edelleen monia esteitä. EU on sitoutunut tehostamaan toimiaan niiden tukemiseksi osana uutta vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa EU:n strategiaa 2021–2030. Vammaisuutta käsitellyt ministerikokous, jonka Euroopan unionin neuvoston puheenjohtajavaltio Ranska järjesti Pariisissa 9. maaliskuuta 2022, tarjosi tilaisuuden vaihtaa näkemyksiä esteettömyyden ja oikeuksien saatavuuden parantamisesta sekä EU:n strategian 2021–2030 täytäntöönpanosta.

¹ Periaate 17: vammaisilla on oikeus ihmisarvoisen elämän varmistavaan toimeentulotukeen, työmarkkinoille ja yhteiskuntaan osallistumisen mahdollistaviin palveluihin ja heidän tarpeisiinsa mukautettuun työympäristöön.

Unionin vammaispolitiikan yhtenä toimintalinjana on **vammaisten henkilöiden integroituminen työmarkkinoille ja heidän kehityksensä siellä**. *Yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista* 27. marraskuuta 2000 annetulla neuvoston direktiivillä 2000/78/EY otettiin käyttöön **kohtuullisen mukauttamisen** käsite, jonka mukaan työnantajien on mukautettava työpaikkaa vammaisten henkilöiden tarpeisiin. Lisäksi vammaisyleissopimuksen 27 artiklassa vahvistetaan vammaisten henkilöiden oikeudet työn ja ammatin alalla, mukaan lukien mahdollisuus ansaita elantonsa tekemällä vapaasti valittua tai hyväksyttyä työtä vammaisten henkilöiden suhteen avoimessa, osallistavassa ja esteettömässä työympäristössä.

Komissio esittää vuonna 2022 toimenpidepaketin vammaisten henkilöiden työmarkkinanäkymien parantamiseksi. Tämä **työllisyyspaketti** on vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan strategian 2021–2030 lippulaivahanke, ja sen pääpiirteet esiteltiin 9. maaliskuuta 2022 pidetyssä konferenssissa. Se kattaa kuusi politiikan alaa ja sen tavoitteena on parantaa vammaisten henkilöiden työmarkkinanäkymiä muun muassa tekemällä yhteistyötä Euroopan laajuisen julkisten työvoimapalvelujen verkoston, työmarkkinaosapuolten ja vammaisjärjestöjen kanssa.

Nämä toimenpiteet tarjoavat ohjeita ja tukea vastavuoroiseen oppimiseen, jotta voidaan vahvistaa työllisyys- ja integrointipalvelujen valmiuksia, edistää rekrytointimahdollisuuksia positiivisilla toimilla ja stereotyypioiden torjumisella, varmistaa kohtuulliset mukautukset, taata työterveys ja -turvallisuus sekä ammatillisen kuntoutuksen järjestelmät kroonisten sairauksien tai työtapaturmien tapauksessa sekä tarkastella laadukkaita työpaikkoja suojatyössä ja väyliä avoimille työmarkkinoille. Paketilla tuetaan jäsenvaltioita työllisyyden suuntaviivojen täytäntöönpanossa talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson kautta.

Useat jäsenvaltiot ovat puolestaan kansallisella tasolla ottaneet käyttöön **oikeudellisia velvoitteita ja kannustimia** vammaisten henkilöiden työllisyyden edistämiseksi. Työnantajia koskevia aloitteita ovat muun muassa pakolliset työllisyyskynnykset vammaisille henkilöille, vuotuisten monimuotoisuussuunnitelmien laatiminen mitattavissa olevin tavoittein ja määräaikaisten arvioinnein, taloudellinen tuki kohtuullisille mukautuksille, verokannustimet ja muut taloudelliset kannustimet erityisesti pk-yrityksille sekä julkisiin hankintoihin osallistumista koskevat ehdot. Muita aloitteita ovat räätälöityjen työpaikkojen luominen erityisesti yhteisö- ja yhteisvastuutalouden alalla, rekrytointimenettelyt ja vammaisille työnhakijoille räätälöidyt tukitoimet.

Merkittävästä edistyksestä huolimatta vammaisten henkilöiden työllisyys on edelleen huomattavasti alemmalla tasolla kuin se voisi olla. Vuonna 2021 vain 50,8 prosenttia näistä ihmisistä oli työelämässä, kun vammattomien ihmisten vastaava osuus oli 75 prosenttia. Vammaisista henkilöistä 37,6 prosenttia oli työelämän ulkopuolella, kun muiden vastaava osuus oli 17,6 prosenttia. Vammaisista henkilöistä 28,4 prosenttia oli köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa, kun muiden henkilöiden vastaava osuus oli 17,8 prosenttia. Vain 29,4 prosenttia vammaisista henkilöistä oli suorittanut ylemmän perusasteen tai keskiasteen tutkinnon, kun muiden kohdalla osuus oli 43,8 prosenttia².

Osallistavampien työmarkkinoiden luominen edistää vuodelle 2030 asetettujen EU:n työllisyystavoitteiden saavuttamista (pilarin toimintasuunnitelmassa asetettu 78 prosentin työllisyysaste vuodelle 2030). Kun otetaan huomioon jatkuva työvoimapula ja työllisyyden epätasapaino, työmarkkinoilla aliedustettujen ryhmien, kuten vammaisten henkilöiden, osallistumisen lisääminen on edelleen tärkeä väline osallistavan ja kestävä kasvun ja tasa-arvon tavoittelussa.

² Lähde: Eurostat.

Tätä väestönosaa koskevien työllisyyspolitiikkojen tehokkuus edellyttää vammaisyleissopimukseen sisältyvän vammaisuuden käsitteen pohdintaa ja lainsäädännön ja erityistoimenpiteiden välisen tasapainon löytämistä.

Vammaisten henkilöiden **nykyinen alhainen työllisyysaste** selittyy useilla tekijöillä, kuten koulutukseen pääsyn eroissa, heidän alhaisempaa tuottavuuttaan koskevilla ennakoluuloilla, kohtuullisten mukautusten (todellisilla tai oletetuilla) kustannuksilla, riittämättömällä tietämyksellä mahdollisista kohtuullisista mukautuksista, yritysten heikolla henkilöstöpolitiikalla ja vammaisten henkilöiden alhaisemmalla koulutustasolla koko väestöön verrattuna sekä vaikeuksilla löytää vammaisia henkilöitä, joilla on vaaditut taidot.

Vammaisten henkilöiden työllisyysasteen nostaminen ja eron kaventaminen muihin nähden on edelleen haaste kaikille jäsenvaltioille ja edellyttää muun muassa seuraavanlaisia, useiden eri tasojen toimia: **esteettömyyden ja kohtuullisten mukautusten** kehittäminen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamiseksi, vammaisten henkilöiden työmarkkinatarpeiden mukaisten **taitojen**, mukaan lukien vihreään siirtymään ja digitaaliseen muutokseen liittyvät taidot, **hankkiminen, investoinnit** varhaislapsuuden interventiopalveluihin, osallistaviin ja esteettäisiin oppimiskehyksiin ja elinikäisen oppimisen ohjelmiin sekä koulutuksen ja työllisyyden nivominen toisiinsa.

Tässä yhteydessä ehdotetaan, että keskusteluissa keskitytään kahteen seikkaan:

1 – Vammaisten henkilöiden palkkaamisen esteiden poistaminen ja heidän työyhteisöön mukaan ottamisensa kannustaminen

Työnantajien oikeudelliset velvoitteet ja kannustimet saavuttavat tavoitteensa todennäköisemmin, jos niihin liittyy myönteinen näkemys, jossa arvostetaan yleensäkin monimuotoisuuden ja erityisesti vammaisuuden panosta työsuorituksissa.

- Miten voimme työskennellä ja koordinoida kaikkien sidosryhmien, kuten työnantajien, työyhteisöjen, työmarkkinaosapuolten sekä työllisyys- ja osallistamispalvelujen, kanssa, jotta voimme hälventää käsityksiä kohtuullisen mukauttamisen aiheuttamista kohtuuttomista kustannuksista, lisätä tietoisuutta tällaisista mukautuksista ja auttaa yrityksiä ottamaan ne käyttöön?
- Miten voimme yhdessä asettaa tavoitteita vammaisten ja vammattomien henkilöiden työllisyysasteen välisen kuilun kaventamiseksi vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan EU:n strategian 2021–2030 mukaisesti?

2 - Tehokkaat toimenpiteet, joilla edistetään vammaisten henkilöiden integroitumista työmarkkinoille

Uudet teknologiat ja digitalisaatio voivat esteettöminä tarjota uusia mahdollisuuksia tukea vammaisten henkilöiden työllistymistä koko heidän elämänsä ajan tarjoamalla digitaalisia välineitä, jotka ovat olennaisia heidän riippumattomuutensa kannalta, mutta myös poistamalla esteitä heidän koulutukseltaan ja työllisyydeltään.

- Mitä tukiohjelmia kansallisella tasolla on tältä osin käytössä?
 - Miten siirtymistä suojatuista työpajoista ja koulutuksesta kilpailluille työmarkkinoille voidaan helpottaa erityisesti uusien teknologioiden avulla?
 - Miten EU voi tukea jäsenvaltioita näillä aloilla?
-